

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 25/2022. (X. 26.) AB HATÁROZATA

a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 16. § a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 16. § a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 16. § b)–i) pontjai és 105. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Budapest Környéki Törvényszék (a továbbiakban: indítványozó) az előtte 20.Fk.13/2021. számon folyamatban lévő büntetőeljárást felfüggesztette, és egyidejűleg az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 16. §-a és 105. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt.
- [2] Az indítványozó az alaptörvény-ellenességet az Alaptörvény T) cikk (3) bekezdése, XVI. cikk (1) bekezdése és 28. cikke alapján tartotta megállapíthatónak.
- [3] Az indítványozó előadta, hogy az alapul fekvő büntetőeljárásban a Pest Megyei Főügyészség vádiratában a 2006. január 10-én született, fiatalkorú V. rendű vádlottat a Btk. 16. § a) pontja miatt a Btk. 160. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) és d) pontjai szerint minősülő, társtettesként elkövetett emberölés büntettével vádolta. Kiemelte, hogy az eljárás nyomozati szakaszában beszerzett igazságügyi elmeorvos-szakértői vélemény megállapítása szerint az V. rendű vádlott beszámítási képessége teljes körű volt, és belátási képességgel is rendelkezett. A tárgyaláson meghallgatott pszichológus szakértő továbbá úgy foglalt állást, hogy a felügyeletére köteles nagykorút is magában foglaló, nagykorúakból álló csoport tagjaként az V. rendű vádlott nem volt képes a belátási képessége szerinti magatartásra, amelyet a csoportnyomás, a megfélemlésre és az engedelmességre hajlamosság határozott meg.
- [4] A szakértők megállapításainak az indítványozó a büntetőeljárásban azért tulajdonított különös jelentőséget, mert a Btk. 16. § a) pontja értelmében az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés] tizenégy év alatti elkövetője akkor büntethető, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Ezen jogszabályhely normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás, valamint az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdését érintően az Alkotmánybíróság 21/1996. (V. 17.) AB határozata, míg a büntetőjog jogi felelősségi rendszerben betöltött

helyét érintően a 30/1992. (V. 26.) és 58/1997. (XI. 5.) AB határozatok felhívását követően az indítványozó az alábbiakat adta elő.

- [5] Az indítványozó bírói tanács álláspontja szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezések nem állnak összhangban a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósító gyermekek védelmére irányuló, az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó követelményekkel. A szabályozás az indítványozó szerint nem veszi figyelembe, hogy a tizenkét és tizennégy év közötti gyermekek testi és szellemi fejlettségének alacsonyabb szintjéből nem következik, hogy érzelmileg is fejletlenebbek lennének. A gyermekkor érzemi kiszolgáltatottság jellemzi, alkalmazkodási vágy ahhoz a személyhez, akihez a gyermek kötődik vagy kötődni vágyik. Ez a kötődni vágyás és megfelelési igény határozza meg elsősorban a gyermek magatartását, ezért a gyermektől még akkor sem várható el, hogy a belátási képessége szerint cselekedjen, ha az egyébként teljes körű.
- [6] Utalt rá az indítványozó, hogy véleménye szerint a gyermekek ezen tulajdonságának a kihasználását maga a jogalkotó is szankcionálja a Btk. 198. §-a szerinti szexuális visszaélés és a 208. §-a szerinti kiskorú veszélyeztetése bűncselekmények tényállásaiban. Az indítványozó szerint ezen tényállások esetében a jogalkotó azt feltételezi, hogy a gyermekkorú valamely magatartást a felnőttkorú elvárásának megfelelően, attól függetlenül megvalósít, hogy a saját testi-érzelmi fejlődésére károsnak tartja-e, illetve annak erkölcsi jellegével tisztában van-e.
- [7] Kiemelte az indítványozó, hogy a másnak való megfelelés életkori sajátosságai miatt része a gyermekek személyiségének. Álláspontja szerint ennek a büntetőjogi felelősségre vonás folyamatában is jelentősége van. Erre tekintettel úgy vélte az indítványozó, hogy a tizenkét és tizennégy év közötti személyek büntetőjogi felelősségre vonhatóságánál nem elegendő azt vizsgálni, hogy a Btk. 16. §-a szerinti bűncselekményt beszámítási és belátási képességük birtokában valósították-e meg. Annak értékelése is szükséges, hogy magatartásukban kimutatható-e „más személy kényszerrel nem érő ráhatása”. Amennyiben pedig megállapítható, hogy a fenti életkorú fiatalok azért követte el a bűncselekményt, mert másnak akart megfelelni, az indítványozó szerint nincs helye a büntetőjogi felelőssége megállapításának. Az indítvány felvetése szerint továbbá a fiatalokúra hatást kifejtő személy az eset körülményeitől függően a Btk. 13. § (2) bekezdése alkalmazásával társtettesként felelősségre vonható.
- [8] Minderre tekintettel a fenti életkorú fiatalok büntetőjogi felelőssége tehát az indítvány értelmében akkor lenne megállapítható, ha a bűncselekmény törvényi tényállását más személy érzelmi ráhatása nélkül valósította meg. Az indítványozó szerint a hatályos szabályozás támadott rendelkezéseiben ezek a szempontok nem érvényesülnek, ezért az ellentétes az Alaptörvényből fakadó követelményekkel.
- [9] 2. Az igazságügyért felelős miniszter *amicus curiae* beadványban tájékoztatta az Alkotmánybíróságot az indítvánnyal összefüggő szakmai álláspontjáról.

II.

- [10] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„T) cikk (3) Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.”

„XVI. cikk (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[11] 2. A Btk. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„16. § Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve

a) az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés],

b) az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §),

c) a testi sértés [164. § (8) bekezdés],

d) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)–(3) bekezdés],

e) a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak [311. §, ha a 310. § (1)–(3) bekezdése szerint minősül],

f) a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak [312. §, ha a 310. § (1)–(3) bekezdése szerint minősül],

g) a terrorcselekmény [314. § (1)–(2) bekezdés],

h) a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés], és

i) a kifosztás [366. § (2)–(3) bekezdés]

elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.”

„105. § (1) Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.

(2) E törvény rendelkezéseit a fiatalkorúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.”

III.

- [12] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a hatáskörébe tartozó eljárásokat az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének a)–g) pontjai sorolják fel. Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének megfelelően – az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként alkotmányos kötelezettségeit hatáskörei gyakorlása folytán teljesíti [3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [7]]. Ennek során nemcsak az eljárásait kezdeményező indítványok jogalapját köteles vizsgálni, de nem mellőzheti annak vizsgálatát sem, hogy az egyes indítványok formája és tartalma megfelel-e az Alaptörvényben szabályozott típuskénszernek, továbbá a törvényi feltételeknek [3058/2015. (III. 1.) AB végzés, Indokolás [9]].
- [13] Az Alkotmánybíróság ezért elsőként azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjában, továbbá az 52. § (4)–(6) bekezdésében foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek.
- [14] 2. Az adott eljárásban az indítványozó az Abtv. 25. § (1) bekezdésére alapította a kérelmét, amely a Btk. 16. §-a és 105. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányult. Az Alkotmánybíróság erre is figyelemmel vizsgálta, hogy az indítvány a határozott kérelem feltételeinek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pont] megfelel-e.
- [15] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont], és előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezéseket [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [T] cikk (3) bekezdése, XVI. cikk (1) bekezdése és 28. cikke] [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány továbbá kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont]. Nem tartalmaz ugyanakkor indokolást az indítvány valamennyi megjelölt alaptörvényi rendelkezés kapcsán arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezések az indítványozó meglátása szerint miért alaptörvény-ellenesek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Indokait az indítványozó csak arra vonatkozóan fejtette ki, hogy a Btk. 16. § a) pontját miért tartja ellentétesnek az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével. Nem adott azonban elő értékelhető alkotmányjogi indokolást az Alaptörvény T] cikk (3) bekezdése és 28. cikke vonatkozásában egyik kifogásolt jogszabályhelyet érintően sem. Ugyanígy nem indokolta, hogy a Btk. 105. §-át miért tartja az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek. Ezért ezen indítványi elemek érdemi alkotmányossági vizsgálatának nem volt helye.

- [16] 3. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia [3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]]. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy az adott ügyben valóban szükséges alkalmaznia a támadott jogi normát. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.
- [17] Jelen ügyben az alapul fekvő büntetőeljárás a Btk. 16. §-ában foglalt bűncselekmények köréből az a) pont szerinti emberölés miatt van folyamatban. Így kétségtől megállapítható, hogy az indítványozó bíróságnak a Btk. 16. § a) pontjában foglalt és támadott jogszabályi rendelkezést az előtte folyamatban lévő eljárásban alkalmaznia kell, amely miatt helye van az érdemi alkotmányossági vizsgálatnak. Ezzel együtt megállapítható az is, hogy a Btk. 16. § b)–i) pontjai az indítványozó előtt folyamatban lévő büntetőeljárásban nem alkalmazandók, így ezen jogszabályi rendelkezések érdemi alkotmányossági vizsgálatára jelen alkotmánybírósági eljárásban nem volt lehetőség.
- [18] 4. A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Btk. 16. § a) pontja alkotmányossági vizsgálatát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése tekintetében folytathatta le.

IV.

- [19] 1. Az indítványozó szerint a Btk. 16. § a) pontján alapuló felelősségre vonás azért sérti az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdését, mert nem teszi értékelhetővé a bíróság számára – a beszámítási és a belátási képesség mellett – a gyermek érzelmi fejlettségét, az abból fakadó alkalmazkodási vágyát, kötődési igényét, valamint mindezen tényezőknek a gyermek magatartására gyakorolt meghatározó szerepét. Így a támadott szabály alapján a bíróság annak sem tulajdoníthat jelentőséget, ha a gyermek magatartásában kimutatható „más személy kényszerrel nem érő ráhatása”.
- [20] 2. Az indítvány vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság áttekintette az indítvány tartalmával összefüggő hazai jogszabályi környezetet és annak elméleti hátterét.
- [21] 2.1. A hatályos büntető anyagi jogi szabályozás az alábbi életkori kategóriákat különbözteti meg. A Btk. 105. §-a rögzíti a fiatalkorú fogalmát. Eszerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizenharmadikat nem. A Btk. 16. §-a ugyanakkor kizárja a büntetőjogi felelősségre vonást akkor, ha az elkövető a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be. Ennek következtében a büntethetőség alsó határa általánosan a tizenharmadik életév, illetve a Btk. 16. § pontjaiban meghatározott bűncselekmények esetében a tizenkettedik életév. Ilyen bűncselekménynek minősült a 2013. július 1-jén hatályba lépett szabály értelmében az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)–(3) bekezdés]. A büntetőjogi felelősségre vonás feltétele ezen esetekben, hogy a tizenkét és tizenharmadik év közötti elkövető az elkövetéskor bizonyítottan rendelkezzen a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Ezen esetek egyike, a jogszabályhely a) pontja kapcsán állított az indítványozó alaptörvény-ellenességet.
- [22] A Btk. 16. § normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás értelmében „[a] törvény a büntethetőség alsó életkori határát főszabály szerint az elkövető tizenharmadik életévében határozza meg. A tizenharmadik éves korhatár megállapításának az indoka az, hogy a gyermekek nagyobb része ebben a korban fejezi be általános iskolai tanulmányait, és ér el olyan testi és szellemi fejlettségi szintet, amelyre tekintettel büntetőjogi felelősségre vonható. Napjainkban azonban a gyermekek biológiai fejlődése felgyorsult, a gyermekek korábban »érnek«, az információs forradalom következtében a kiskorúakat már tizenharmadik életévüket megelőző életszakaszukban eléri a társadalom olyan különféle hatásai, amelyekről a korábbi időkben még védve voltak. A tizenkét-tizenharmadik év közötti gyerekek körében is egyre nagyobb mértékben elterjedt az erőszakos érdekérvényesítés, ezért szükséges a büntethetőségi korhatár módosítása, a kirívóan agresszív, élet ellen irányuló bűncselekmény

megvalósító gyermekkorúak büntetőjogi felelősségre vonása és egyes súlyos bűncselekményeknél a büntethe-
tőség korhatárának leszállítása tizenkét évre.”

- [23] A Btk. 105. § normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás értelmében továbbá a „fiatalkor kezdete tehát főszabály szerint a gyermekkor felső határát követő nap (a tizennegyedik születésnapot követő nap), kivételes esetben a tizenkettedik életév betöltését követő nap, a vége pedig a nagykorúság általános életkori határa, azaz a tizennyolcadik életév.”
- [24] A büntetőjogi felelősségre vonás feltétele a tizenkét és tizennégy év közötti elkövető esetében a fentiek értelmében az, hogy az elkövetéskor bizonyítottan rendelkezzen a bűncselekmény következményeinek a felismeréséhez szükséges belátással. A büntetőeljárásban a belátási képesség vizsgálatára vonatkozó szabályokat rögzít az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet. A 19/A. § (1) bekezdése – valamint az abban felhívott 17. § – szerint a tizenkettedik életévét betöltött, de a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalok terhelt beszámítási és belátási képességének vizsgálata során a vizsgálatot végző szakértők közül az egyiknek igazságügyi pszichiátria (igazságügyi elmeorvostan), a másiknak pedig igazságügyi orvostan vagy igazságügyi pszichiátria (igazságügyi elmeorvostan) képesítéssel kell rendelkeznie. A jogszabályhely értelmében továbbá, ha a fiatalok terhelt beszámítható, úgy a szakértő a belátási képességről is véleményt ad. A belátási képesség vizsgálatához a terhelt klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológiai vizsgálatát is el kell végezni.
- [25] Iránymutatást tartalmaz továbbá a legfőbb ügyész 11/2018. (VI. 29.) LÜ utasítása a fiatalkorúak büntetőügyeivel kapcsolatos ügyészégi szakfeladatok ellátásáról. Megállapításai szerint a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalok terhelt beszámítási képessége vizsgálatára az elmeállapotról vonatkozóan elvégzett igazságügyi elmeorvos szakértői vizsgálat eredményének ismeretében kerülhet sor. Amennyiben a fiatalok terhelt beszámítási képessége kizárt, a belátási képesség további vizsgálata szükségtelen. Ugyanakkor önmagában a beszámítási képesség korlátozottsága nem zárja ki a belátási képességet, és annak vizsgálatát sem teszi mellőzhetővé. A cselekmény következményei felismeréséhez szükséges belátás meglétéről – és az alapján a vádemelésről vagy az egyéb intézkedésekről – az ügyészség a szakértői vélemény és a rendelkezésre álló valamennyi adat együttes körülmintő értékelésével foglal állást.
- [26] 2.2. Rámutat az Alkotmánybíróság, hogy a jogalkotó a szabályozásban – és a normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolásban is – adós maradt a Btk. 16. §-ában foglalt belátási képesség fogalmának, elemeinek, vizsgálati szempontjainak a meghatározásával. Így ez a feladat a jogalkalmazókra hárul. Ezt valamelyest nehezíti, hogy a belátási képesség a hazai jogrendszerben elsősorban polgári jogi kategória. Alkalmazása mégsem idegen a büntetőjogtól sem, hiszen már az 1878. évi V. törvénycikk, a Csemegi-kódex előírta a fiatalok terhelt beszámítási képességének a vizsgálatát, 84. §-ában az alábbiak szerint. „A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 12-ik évét már túlhaladta, de tizenhatodik évét még be nem töltötte, ha cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem birt, azon cselekményekért büntetés alá nem vehető.” A büntetőtörvénykönyvek és a bünvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikk a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség vizsgálatát állította a bíróságok feladatául 16. §-ában. A jogszabályhely értelmében „[a]z, a ki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének tizenkettedik évét már meghaladta, de tizennyolcadik évét még be nem töltötte (fiatalkor), ha a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható.” Ezt követően az 1908-as büntetőnovellától kezdődően egészen 1961-ig, tehát mintegy 50 éven keresztül az értelmi és erkölcsi fejlettséget kellett vizsgálni 12 és 18 év közötti elkövetők esetében.
- [27] 2.3. Jelentőséget tulajdonított az Alkotmánybíróság a szabályozást érintően, különösen hazánk nemzetközi jogi kötelezettségvállalása és az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése alapján az alábbiaknak is.
- [28] A fiatalkorúak igazságszolgáltatásában alkalmazandó ENSZ minimum követelmények, az ún. Pekingi szabályok [*UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules)*, *General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985*] 4.1. pontja ajánlásként fogalmazza meg a büntetőjogi felelősség alsó korhatárának rögzítését, mégpedig nem túl alacsony szinten, és a gyermek érzelmi, mentális és intellektuális érettségére is figyelemmel.
- [29] Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) a 40. cikk 3. a) pontjában fogalmaz meg követelményt a részes államok számára a büntethetőség alsó korhatárát érintően. A rendelkezés értelmében „[a]z Egyezmény-

ben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy előmozdítsák különleges törvények és eljárások elfogadását, hatóságok és intézmények létrehozását a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermekek számára és különösen olyan legalacsonyabb életkort állapítsanak meg, amelyen alul a gyermekkel szemben bűncselekmény elkövetésének véelme kizárt [...]”.

- [30] Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága a gyermekek jogairól az igazságszolgáltatásban címmel kiadott 24. számú átfogó kommentárban [*United Nations, Committee on the Rights of the Child (2019), General Comment No. 24 (2019) on children’s rights in the child justice system, CRC/C/GC/24, 18 September 2019*] azt ajánlotta a részes államoknak, hogy a büntetőjogi felelősség alsó korhatárát 14 évben vagy lehetőleg attól magasabb életkorban határozzák meg. Ezzel összhangban hívta fel a Gyermekjogi Bizottság 2020 márciusában, időszakos jelentésének záró észrevételei (*Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the sixth periodic report of Hungary, CRC/C/HUN/CO/6, 3 March 2020.*) körében Magyarországot arra, hogy a büntethetőség alsó korhatárát 12-ről 14 évre állítsa vissza valamennyi bűncselekményt érintően.
- [31] A Nemzetközi Büntető Bíróságot (*International Criminal Court*) életre hívó Római Statútum szerint a bíróságnak nincs hatásköre a bűncselekmény elkövetésekor a 18. évet be nem töltött személyeket illetően.
- [32] 3. Az indítványozó a Btk. kifogásolt rendelkezése alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésére, egészen pontosan annak első mondatára hivatkozással állította. Ezért az Alkotmánybíróság a továbbiakban áttekintette ezen alaptörvényi rendelkezéssel összefüggő gyakorlatát.
- [33] Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alaptörvény XVI. cikke a gyermekek védelmének alkotmányos alapja. A XVI. cikk (1) bekezdése a gyermeknek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát deklarálja, a (2) bekezdés biztosítja a szülők számára a jogot a gyermeküknek adandó nevelés megválasztására, míg a (3) bekezdés értelmében a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni, mely kötelezettség magában foglalja a gyermekük taníttatását is {9/2021. (III. 17.) AB határozat, Indokolás [64], a továbbiakban: Abh1.}. Az Alaptörvény normaszöveg-javaslatához fűzött alkotmányozói indokolás szerint a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. Emellett az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése értelmében Magyarország külön intézkedésekkel védi egyebek között a gyermekeket is, akik – a nőkhöz, az idősekhez és a fogyatékossgal élőkhez hasonlóan – különleges gondoskodásra szorulnak és külön védelmet igényelnek. Az Alaptörvény L cikke alkotmányos célként határozza meg a család védelmét, amelynek egyik fontos eleme a szülő-gyermek viszony védelme.
- [34] Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdéséből fakadó megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jog biztosítása a XVI. cikk (2) bekezdése értelmében elsődlegesen a szülők kötelezettsége. A részben az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdésén, részben az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésén alapuló állami intézményvédelmi kötelezettség csak másodlagos a szülő elsődleges kötelezettségéhez képest. „Az állam feladata egyfelől a megfelelő intézményrendszer kialakítása és működtetése (ideértve a bölcsődei, óvodai, iskolai intézményeket éppúgy, mint a megfelelő egészségügyi ellátórendszert), másfelől a szülők gyermek legjobb érdekének megfelelő nevelési döntéseinek meghozatalához szükséges szakmai támogatás biztosítása (például a pedagógiai szakszolgálatok szakértői vizsgálatai és más hasonló intézmények révén), harmadfelől pedig annak biztosítása, hogy amennyiben a szülő egyedi esetekben elmulasztja a neveléshez való jogának gyakorlását, vagy azt nyilvánvalóan nem az Alaptörvény XVI. cikk (1) és (3) bekezdése szerinti korlátokra tekintettel gyakorolja, a szülő helyébe lépve megtegye azokat az egyedi ügyekben szükséges intézkedéseket, melyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a gyermek legjobb érdeke megfelelően érvényesüljön. [...] A 995/B/1990. AB határozat mindezt akként rögzítette, hogy »ha a gyermeknek nincs vagy a szülői köteleességeket nem teljesítő szülője van, akkor helyettük az államnak kell helytállnia. Ez ad a jogalkotó államnak lehetőséget a törvényes beavatkozásra, és kötelezi az államot közvetlen helytállásra.« (ABH 1993, 515, 528) Mindez tehát azt jelenti, hogy az állam szerepe a gyermek nevelésére vonatkozó döntések meghozatalában csupán másodlagos jellegű.” (Abh1., Indokolás [68]–[69])
- [35] „Az állam szerepe a gyermekek védelmében és a róluk való gondoskodásban az, hogy meghatározza a gyermekek alapvető jogai érvényesítésének garanciáit, létrehozza és működtesse a gyermekek védelmét biztosító intézményrendszert” [114/2010. (VI. 30.) AB határozat, ABH 2010, 579, 582]. Ezen intézményvédelmi szerep ugyanakkor a gyermek jogai tekintetében csak kiegészítő jellegű: „a családi védelmet mint belső jogviszonyt

- kiegészíti (de adott esetben pótolja is) az – objektív intézményvédelmi kötelezettségből fakadó – állami (és a társadalmi) védelem” {3046/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [56]; Abh1., Indokolás [72]}.
- [36] Mindezeket az Alkotmánybíróság a 14/2014. (V. 13.) AB határozatban akként összegezte, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga speciális szerkezetű és többpólusú: jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család (a szülők), másodlagosan pedig – kiegészítő, illetve bizonyos esetekben pótló jelleggel – az állam. Az államnak – ebben a szerepkörében – a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát aktív, tevőleges, támogató (nem pusztán passzív) magatartással kell érvényre juttatnia (Indokolás [33]).
- [37] A 3142/2013. (VII. 16.) AB határozatban az alapjog alkotmányos tartalmát vizsgálva az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatára utalt vissza. Kiemelte, hogy „a szóban forgó rendelkezés »a gyermek oldaláról közelítve deklarálja a védelemhez és gondoskodáshoz való jogot, amely jog egyben kötelezettséget keletkeztet a család, a társadalom és az állam oldalán. A kötelezettség alanyainak ezzel kapcsolatos konkrét magatartását, feladatait, a velük szemben megfogalmazott elvárásokat számos törvény és a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási szabály-együttes tartalmazza. [...] Az állam oldalán a gyermeki jogok érvényesítése jogi aktivizmust kíván meg, vagyis a jogrendszer alakítása során tekintettel kell lenni a különböző jogágak [...] normatív és intézményes összefüggéseire.« [1091/B/1999. AB határozat, ABH 2002, 1081, 1085–1086]. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát az Alaptörvény XVI. cikkében szereplő jog lényegi tartalma elsősorban állami és (szűkebb körben) társadalmi kötelezettségek teljesítésében ragadható meg. Ez a kötelezettség pedig az állam számára azt írja elő, hogy – valamennyi jogággal összefüggésben – az egyes jogintézmények szabályozása során tartsa szem előtt a gyermekek érdekeit, e tevékenységén keresztül segítse elő a megfelelő fejlődésüket, az ehhez szükséges alapvető feltételeket biztosítsa” (Indokolás [26]–[27]).

V.

- [38] A bírói kezdeményezés az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [39] 1. Büntetőjogi tárgyú döntéseiben az Alkotmánybíróság következetesen hangsúlyozza, hogy „nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. [...] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira” {1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 573, 574; lásd még: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [33]; 10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [42]}.
- [40] A büntetőjogi felelősségre vonás alsó korhatárának a meghatározása az állami büntetőpolitika körébe eső, a jogalkotó döntési kompetenciájába tartozó kérdés. Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy ezen életkori szabály alkalmas-e a kitűzött büntetőpolitikai célok elérésére.
- [41] Az indítványozó a konkrét esetben nem is a büntethetőség alsó korhatárának – meghatározott bűncselekményi kört érintően – a tizenkettedik életévben történő megállapítását kifogásolta, hanem azt, hogy a felelősségre vonáshoz a jogalkotó a Btk. 16. §-ában – az általános büntethetőségi akadályok mellett – az életkor mellett a belátási képesség vizsgálatát írta elő. Az Alkotmánybíróságnak jelen indítvány alapján ezért arról kellett állást foglalnia, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésének az indítványban felhívott első mondatából levezetendő-e valamely követelmény a szabályozás ezen eleme vonatkozásában.
- [42] 2. A fentiekben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga speciális szerkezetű és többpólusú: jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család (a szülők), másodlagosan pedig – kiegészítő, illetve bizonyos esetekben pótló jelleggel – az állam.
- [43] Az Alkotmánybíróság ezidáig nem vizsgálta az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésének és a gyermek büntetőjogi felelősségre vonásának a viszonyát. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény egyes rendelkezései kapcsán a 18/2020. (VII. 21.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh3.) ugyanakkor megállapította ezen jog aránytalan és ezért alaptörvény-ellenes korlátozását a tiltott prostitúció szabálysértési szankcionálása kapcsán.

- [44] Az Alkotmánybíróság szerint az Abh3.-ban vizsgált szabálysértési felelősségre vonáshoz hasonlóan a gyermek által elkövetett valamely bűncselekmény miatti büntetőjogi felelősségre vonás is megvalósíthatja a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való alapjoga korlátozását. Ilyen, a büntetőjogi felelősség körébe tartozó szabály a Btk. indítványban támadott 16. § a) pontja, amely – meghatározott feltételek teljesülése esetén – lehetővé teszi a tizenkét és tizennégy év közötti gyermek büntetőjogi felelősségre vonását emberölés miatt. A konkrét rendelkezésben rögzített feltételek teljesülése esetén a gyermeket az állam nem védelemben és gondoskodásban részesíti az erre szolgáló állami intézmények segítségével, hanem büntetéssel sújtja. Ilyen módon a Btk. 16. § a) pontjában meghatározott feltételek jelentik az állami védelem és gondoskodás biztosításának a határát, egyúttal megalapozzák a védelemhez és gondoskodáshoz való alapjog korlátozását. Ezek a feltételek: meghatározott életkor betöltése, meghatározott – a Btk. 16. §-ában nevesített – bűncselekmény elkövetése és a belátási képesség megléte. Ezen feltételek egyike, a belátási képesség megléte kapcsán fogalmazta meg az indítványozó a kifogásait.
- [45] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy az indítványozó által kifogásolt, a Btk. 16. § a) pontjában a belátási képesség vizsgálatát előíró szabály – a jogszabályhely garanciarendszerének elemeként – korlátozza a gyermeknek az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése szerinti alapjogát. A továbbiakban az Alkotmánybíróság ezen alapjogi korlátozás szükségességét és arányosságát vizsgálta.
- [46] 3. Az Alkotmánybíróság az alapjog-korlátozás általános tesztjét alkalmazva elsőként arról foglalt állást, hogy a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogába büntetőjogi eszközökkel történő állami beavatkozás szükségesnek tekinthető-e. Az alapjogi korlátozás szükségessége szempontjából az Alkotmánybíróság az alábbi tényezőknek tulajdonított jelentőséget.
- [47] A büntetőjogi felelősségre vonás a társadalom védelmét szolgálja a közösség érdekeit sértő és értékrendjével össze nem egyeztethető magatartásokkal szemben. Ilyen védelemre a társadalom tagjai valamennyi, így a gyermekek által elkövetett cselekmények esetén is igényt tarthatnak. Erre tekintettel általánosan elfogadott nézet, hogy meghatározott életkor betöltése esetén a gyermek büntetőjogi felelősségre vonásának lehet helye. A büntethetőség alsó korhatárát a magyarhoz hasonlóan számos más ország büntetőjogi szabályozása tizennyolc év alatt állapítja meg. Ez elfogadható azon nemzetközi jogi dokumentumok és követelmények alapján is, amelyek hazánk számára is irányadó rendelkezéseket tartalmaznak.
- [48] A bűncselekmény elkövetése emellett nyilvánvalóan hátrányosan befolyásolja a gyermek erkölcsi és szellemi fejlődését. A büntetőjogi felelősségre vonást eredményező állami beavatkozásra olyan esetben kerülhet sor, amikor a gyermek megfelelő fejlődésének, az ahhoz szükséges alapvető feltételeknek a biztosításában a család közreműködése nem bizonyul elégségesnek. Az állami beavatkozás és a közhatalmi eszközrendszer aktiválása tehát a bűnelkövető gyermekkorú esetében nem csupán a társadalom védelmét, hanem a gyermek érdekeit is szolgálja.
- [49] A gyermek védelme, valamint a család, és ezen belül a szülő-gyermek kapcsolat, mint alkotmányos értékek védelme indokolják, hogy a gyermek fejlődéséhez és gondoskodáshoz való jogába az állam bizonyos esetben jogalkotási eszközökkel beavatkozzon. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a gyermek fejlődéséhez és gondoskodáshoz való jogába történő állami beavatkozás ezért a felsorolt alkotmányos értékek védelme érdekében szükségesnek tekinthető.
- [50] 4. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban a szabályozás arányosságát vizsgálta. Ennek azon garanciák mentén volt helye, amelyeket a jogalkotó a büntetőjogi felelősségre vonás feltételeként a Btk. 16. § szabályozásába beépített: meghatározott életkor betöltése, meghatározott bűncselekmény elkövetése, belátási képesség megléte. Ezen garanciák köréből az indítványozó a belátási képesség vizsgálatát érintően adta elő kifogásait.
- [51] 4.1. Az Alkotmánybíróság a Btk. 16. § garanciális elemei kapcsán utal az alábbiakra.
- [52] A Csemegi-kódex a büntethetőség alsó korhatárát a tizenkettedik életévben határozta meg. A törvénykönyv általános része 1951-ig maradt hatályban, ám az életkorra irányadó utalt szabályt a büntetőtörvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (a továbbiakban: Bt.) is fenntartotta. A büntethetőség alsó korhatárát a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény határozta meg elsőként a tizennegyedik életévben. Így az alsó életkori határ az első büntető törvénykönyv hatálybalépésétől egészen 1961-ig, azaz mintegy 80 éven keresztül tizenkét év volt. A Csemegi-kódex továbbá – ahogyan arra az Alkotmánybíróság fentebb is utalt – előírta a fiatalok belátási képességének a vizsgálatát, majd az 1908-as büntetőnovellától

kezdődően egészen 1961-ig, tehát mintegy 50 éven keresztül az értelmi és erkölcsi fejlettséget kellett vizsgálni 12 és 18 év közötti elkövetők esetében.

- [53] A hazánkra is irányadó nemzetközi követelmények is megengedik a büntetőjog aktiválódását tizenhét és tizenhármas közötti életkorban, ugyanakkor – ahogyan arra az Alkotmánybíróság jelen határozat indokolásának IV/2.3. pontjában (Indokolás [27] és köv.) is utalt – megkívánják konkrét életkori határ megállapítását. Emellett az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága azt javasolja, hogy az államok a büntetőjogi felelősség alsó korhatárát a tizenharmadik életévben vagy lehetőleg attól magasabb életkorban határozzák meg.
- [54] Más országok büntethetőségi korhatár-szabályozásait a közelmúltból áttekintve látható, hogy számos államban a konkrét életkor betöltése a büntetőjogi felelősség megállapításának a feltétele. Így például Andorra (12 év), Belgium (18 év), Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Liechtenstein, Ciprus (14 év), Csehország, Dánia (15 év) szabályozásában. Más országokban az alsó korhatár betöltése mellett egyéb feltétel, jellemzően annak vizsgálata is szükséges, hogy a gyermek felismerte-e magatartását, annak következményeit és képes volt-e ezen felismerésnek megfelelően cselekedni. Ilyen országok pl. Németország (14–18 év között), Olaszország (14–17 év között), Bulgária (14–18 év között). Magyarországhoz hasonló (14 év, illetve 12 év) szabályozást dolgozott ki a jogalkotó például Lengyelországban (17 év, illetve 15 év), Írországban (12 év, illetve 10 vagy 11 év), Oroszországban és Ukrajnában (16 év, illetve 14 év). Ezen országokban az általános büntethetőségi korhatár alatt is büntetőjogi felelősséggel tartozik a gyermek, de csak meghatározott súlyos bűncselekmények esetén és akkor, ha rendelkezett a cselekmény következményei felismeréshez és az annak megfelelő cselekvéshez szükséges képességgel.
- [55] A hatályos hazai szabályozás garanciarendszere a történelmi hagyományok mellett tehát a külföldi és nemzetközi szabályozásokkal és követelményekkel is összhangban állónak tekinthető.
- [56] 4.2. A belátási képesség vizsgálata a Btk. 16. § értelmében a bíróság feladata. A szabályozás ugyanakkor – a fent utaltak szerint – előírja a büntetőeljárásba szakértők bevonását, akik közül az egyiknek igazságügyi pszichiátria (igazságügyi elmeorvostan), a másiknak pedig igazságügyi orvostan vagy igazságügyi pszichiátria (igazságügyi elmeorvostan) képesítéssel kell rendelkeznie. A szabályozás értelmében továbbá, ha a fiatalok beszámítható, úgy a szakértő a belátási képességről is véleményt ad. A belátási képesség vizsgálatához a terhelt klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológiai vizsgálatát is el kell végezni.
- [57] Az Alkotmánybíróság ezért indokoltan tartotta, hogy megkeresse a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (a továbbiakban: Központ) főigazgatóját annak érdekében, hogy megismerje az álláspontját a Btk. 16. § alkalmazásával, valamint a tizenkét és tizenhármas közötti terhelt belátási képességének a vizsgálatával összefüggésben.
- [58] A főigazgató válaszában a belátási képesség fogalmát – hangsúlyozva annak jogi aspektusát – szakmai szempontból az alábbiak szerint határozta meg. A büntetőjogi belátási képesség azon értelmi és erkölcsi fejlettség (érettség), mely szükséges ahhoz, hogy valaki felismerje egy konkrét cselekmény elkövetésekor a cselekmény jogellenességét, illetve, hogy e felismerésének megfelelően cselekedjen. Értelmi és erkölcsi érettség szükséges ahhoz, hogy a személy képes legyen megérteni a különbséget jogos és jogtalan között, és képes legyen felismerni azt, hogy az adott előírás megsértése milyen típusú és súlyú szankciót vonhat maga után. Úgy foglalt állást továbbá, hogy a Központ álláspontja szerint a konkrét esetben vitatott, a gyermek magatartásában kimutatható „más személy kényszerrel nem érő ráhatása” a belátási képesség vizsgálata körében a fentiek értelmében vizsgálható, illetve értékelhető. A gyermekkorú terhelt érzelmi fejlettsége, az abból fakadó alkalmazkodási vágya, kötődési igénye, valamint mindezen tényezőknek a gyermek magatartására gyakorolt meghatározó szerepe igazságügyi pszichológiai vizsgálattal is értékelhető.
- [59] Utal rá az Alkotmánybíróság, hogy ez a megközelítés összhangban áll a fentiekben feltárt jogtörténeti hagyományokkal, valamint a szakirodalomban irányadó nézetekkel is.
- [60] Az Alkotmánybíróság a korlátozás arányosságának a megítélésakor jelentőséget tulajdonított annak, hogy a tizenharmadik életév betöltése nem általánosan, hanem csupán néhány kiemelt, a Btk. 16. §-ában nevesített bűncselekmény esetén teszi lehetővé az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását. Emellett figyelemmel volt arra is, hogy a belátási képesség vizsgálata azt kizáró egyértelmű definíció hiányában, valamint a Központ főigazgatója által bemutatott gyakorlat és kifejtett álláspont ismeretében nem zárja ki a tizenkét és tizenhármas közötti elkövető érzelmi fejlettségének, esetleges érzelmi befolyásoltságának a figyelembe vételét.
- [61] Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a Btk. 16. § a) pontja szerinti felelősségre vonás szabályozása az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésének arányos korlátozását valósítja meg.

- [62] 5. Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy az indítványban kifogásolt jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdéséből fakadó, a gyermeknek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát sem szükségtelenül, sem aránytalanul nem korlátozza. Ezért a Btk. 16. § a) pont alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.
- [63] Ezzel együtt az Alkotmánybíróság a jogbiztonságból fakadó követelményekre figyelemmel, valamint az igazságügyi szakértői tevékenység egységes és magas színvonalú ellátása érdekében szükségesnek tartja és szorgalmazza a belátási képesség vizsgálata egységes szakmai szempontrendszerének meghatározását és rögzítését akár a jogi szabályozásban, akár kapcsolódó módszertani levél megalkotásával.

VI.

- [64] Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/2/2022.

Megjelent a Magyar Közlöny 2022. évi 173. számában.

